

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד

"תפארת רפאל" עטרת שרה

ע"ש רבי רפאל זביחי בן פנחס זצ"ל ע"ש מל' שרה זביחי בת דינה ע"ה

פְּרָשַׁת: שְׁמוֹת

עֲלוֹן מִס': 1,833 | תשפ"א

ליקט וערך: הרב רפאל זביחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביחי שליט"א

אין לשאת עיניים למלך חדש!

"וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה וַיִּזְעְקוּ". בנוהג שבעולם, כשאדם שרוי בצרה תולה הוא מבטחו בשינוי המצב. כך טבעו של אדם, וכך מנהגו של עולם. יבוא מלך או מנהיג חדש, והבעיות תפתרנה. כשהיה פרעה אחד, לא היה טוב. אז מה, קיוו לפרעה אחר, נשאו עיניים להחלפת השילטון. אבל הנה, מת המלך, ואחר בא, ודבר לא השתנה. או אז, וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה, וַיִּזְעְקוּ...

סיפר אברך: כשהתארסתי ועמדתי לפני נישואי, כינס ראש הישיבה את כל המאורסים לשיחת הדרכה לחיים, הכוונה לקראת הדרך החדשה. פתח ואמר: "בני, כל אחד מכם עולם מלא, אין אדם הדומה לרעהו. בתכונותיו, בכשרונותיו, בנשיותיו. ולפיכך, אין שניים זהים במסלול החיים. כל אחד מכם ודרכו, על סיכוייה וקשייה, אפשרויותיה וסיכוניה. לכל אחד נתונה ברכתי, שיתמודד ויצליח. דלתי פתוחה לפניכם תמיד, לעזור ולעוץ עצה. לכל אחד, בנפרד. "אבל עצה כללית אחת לי, הדרכה הטובה לכולם". וכאן פתח את הגמרא שלפניו, מסכת שבת, בדף פח'. והקריא שתי שורות בענין מעמד הר סיני, קבלת התורה: "וַיִּתְצַבּוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר" (מתחת להר ממש), 'מְלַמֵּד, שִׁכְפָה עֲלֵיהֶם אֶת הָהָר כְּגִיגִית, וְאָמַר לָהֶם: אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים אֶת הַתּוֹרָה, מוֹטֵב. וְאִם לֹא, שֵׁם תְּהֵא קְבוּרַתְכֶם'. ללמדך, שאין קיום המצוות תלוי ברצונו של האדם, שאם ירצה יקיים, ואם לא ירצה יעבור. לא, אלא גזירת מלך הן, ואין אנו בני חורין להיפטר מהן! אבל מדוע נאמר "שם תהא קבורתכם", היה ראוי לומר "כאן", תחת ההר, "תהא קבורתכם", חלילה. מהו: "שם"?

ואמר ראש הישיבה: דעו לכם, שיש 'קבורה' ושמה: "שם"... זה מתחיל בילדות. ילד חולם בשיעור, בשיעור הבא יקשיב. חולם גם בשיעור הבא, ממחר יצטיין. נכשל בשליש הזה, בשליש הבא יהיה טוב. השנה כבר תעבור כמו שהיא, בשנה הבאה הכל ישתנה. בתלמוד תורה זה כבר אבוד, בישיבה הקטנה הוא יפתח דף חדש. הישיבה הקטנה הייתה כישלון, אבל בישיבה הגדולה הוא יראה לכולם. המגיד שיעור של שיעור א' שם עליו עין, אבל בשיעור ב' יתחלף הר"מ. בשיעורים הוא משתרך מאחור, ב"קייבויץ" יפרח. טוב, אז הישיבה היא לא בשבילו, האירוסין הם הפתרון. הנישואין, המפלט... "שם" יהיה טוב, מאחורי האופק, בקצה הקשת בענן.

הנה, אמר ראש הישיבה, כאן אתם עומדים, וזו השעה לחשבון נפש. כי מי שזו הייתה דרכו עד כה, חייב להתעשת. שאם לא כן, אומלל יהיה כל ימי חייו. לעולם לא יהיה מרוצה ממצבו העכשווי, תמיד ישא עיניו לעתיד הזוי ובלתי מושג. עד מהרה יגלה שגם הנישואין זה לא מה שחשב, ואז מה, מה יהיה ה"שם" החדש, האם ילך מדחי אל דחי, או יראה עצמו כבול לעד? בחור כזה ירשם לכולל, והכולל הוא לא מה שחשב. האברכים, וראש הכולל. המסכת, או דרך הלימוד. ושמירת הסדרים, והמילגה. אז מה, ינרוד מכולל לכולל, או יצא לעבודה. והעבודה, כן תהיה מה שחשב? המשכורת, והמעביד, והמקצוע, והיחס, החסרות סיבות לאי נחת? אז מה, ימשיך לחפש את ה"שם", את "המלך החדש"? יפלט ממסגרת למסגרת, או ישקע ביאוש ובדכדוך? **מחשבת ה"שם" היא קבורה,** "מלך חדש" זו אשליה! **בְּאִשֶׁר הוּא שֵׁם!** לא להשליך יב על פתרונות קסם שלא יתממשו לעולם. משאות שווא ותקוות כזב. להתפכח, ולמצות עד תום את אפשרויות ההווה. להיות מרוצה ממצבו, ולהפיק ממנו את המירב. זה המרשם היחיד. המתכון הבלעדי לאושר והצלחה!

ומה שנכון לגבי הפרט, נכון לא פחות בחיי הכלל. שבענו תקוות שהתנפצו, "מושיעים" שהכזיבו, "פתרונות" שלא פתרו דבר. הגיע הזמן שנתפקח, הגיעה העת שנבין, ש"שם" הוא מבטח החולמים והנרפים. כמה "מלכים חדשים" קמו, ומכולם התאכזבו. אין לנו אלא לנקוט במעשי אבותינו: "וַיֵּאָנְחוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבֹדָה, וַיִּזְעְקוּ, וַתַּעַל וְעַתָּה אֵל ה' מִן הָעֲבֹדָה. וַיִּזְכֹּר ה' אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב" **"והפרשה הזאת היא רמז לגאולתנו העתידה, שהיא תלויה בתשובה ובתפילה"** (רבנו בחיי)!

לא לשמור על קדושת הגיון

שְׁמוֹת (א, א) - ראשי תיבות: שבת, מילה ותפילין. בשלוש המצוות הללו כתוב **"אות"**. "אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם", "וקשרתם לאות על ירך", "ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם". ראשי תיבות שבת - שבת, ברית מילה, תפילין.

ואלה שמות בני ישראל הבאים - סופי תיבות **ההילים! ואלה שמות -** ראשי תיבות: וחייב אדם לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום. שלא שינו לשונם!...

הבאים מצרימה - לא כתוב **"שבאו"** אלא **"הבאים"**, כי חשו את עצמם בגלות מצרים כאילו זה עתה באו, וכך צריכים בני ישראל להרגיש בגולה. (מהרי"ד מבעלזא).

וימרו את-חיייהם בעבדה קשה (א. יד) - חז"ל אומרים שמפני קושי השעבוד התקצר משכה של גלות מצרים, מארבע מאות שנה למאתיים ועשר שנים. לכן הטעם בטעמי המקרא על פסוק זה הוא **'קדמא ואזלא' -** מתוך שמיררו המצרים את חיייהם, קדמו ואזלו משם לפני המועד. (הגר"א)

והנה נער בכה (ב, ו) - 3 דברים יש ללמוד מתינוק: תמיד שמח, לעולם אינו בטל, וכשרוצה משהו - בוכה. (המגיד ממעזריטש)

משה רבנו - לכאורה היה צריך להיקרא 'משוי'. אלא **'משה'** הוא מלשון ממלט ומושה אחרים מצרה. שמו של אדם אינו על-פי המאורעות אלא על-פי המעשים. לא מפני שניצול, אלא כדי שיציל. לא 'משוי' אלא 'מושה' אחרים. (הראב"ד)

רבי נפתלי מרופשיץ היה מחזר על פתחי נדיבים לפדיון שבויים. פעם נקלע לביתו של עשיר אחד, שהיה קל דעת ונהג ללגלג על שומרי תורה. בהיכנסו בשער הבית, זינקו לעומתו כלבים עזי נפש, ורבי נפתלי הניסם מפניו בעזרת מקלו. השקיף העשיר מבעד לחלון וקרא: תמה אני עליך רבי, ששכחת את הפסוק **"למה תכה רעך?..."** השיב הרבי: ואתה שכחת את הפסוק **"האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה!?"**...

שבזן

מושגים ביהדות

חודש טבת

בנ"ג בטבת תשכ"א (1961) - **טבעה הספינה "אגוז"** בהפלגתה ה-13 כשעל סיפונה 44 מעפילים שיצאו בחשאי ממרוקו לעלות לארץ ישראל באמצעות המחתרת היהודית במרוקו.

בנ"ד בטבת תקצ"ז (1837), אירעה **רעידת האדמה המפורסמת בגליל**. עיקר ההרס היה בצפת בה נהרגו אלפי יהודים, וכן פגעה קשות בעיר טבריה. **מרן ה"חתם סופר"** אמר בהספדו, כי ירושלים תבעה את עלבונה שלא התיישבו בה למגורי קבע.

כ"ה בטבת הוא **יום גרזים**, אחד הימים שנזכרים במגילת תענית בהם לא מספידים, מפני שבו ביום נתן אלכסנדר מוקדון רשות לשמעון הצדיק להרוג את הכותים שביקשו להחריב את בית המקדש, וכשראה את שמעון הצדיק השתחוה לו כי דמותו מלווה אותו במלחמותיו

סיפור השבוע

חכם, הבורא תובע את עלבוננו!

הגאון רבי רחמים חביב זצ"ל היה דיין בטרופולי שבלוב, נערץ ונקדש על ידי בני הקהילה. יום אחד הלך רבי רחמים ברחובה של עיר, ואחד מבריוני הערבים התפאר בפני חבריו כי יתקלס ברבם של היהודים. נבהלו וניסו להניאו ממזימתו, אבל דבריהם רק הגבירו את חפצו להתפאר ב"גבורתו". כשהרב התקרב, עמד וחסם את דרכו, משך בגלימתו ומשך בזקנו. הרב עמד דומם, הערבי צחק בקול והתקלס, ואילו הרב לא ענה דבר, וכשהתאפשר לו - המשיך בדרכו. יהודי אחד ראה את הדבר, וחרה אפו. מיהר וסיפר זאת לכמה מחבריו, והם התאגדו כדי לאתר את הבריון וללמדו לקח שלא ישכח במהרה, ויהיה אות ואזהרה לו ולכל חבריו. **כשהלכו, פגשו בדרכם ברבי רחמים**. פנו אליו ואמרו לו: "רבינו, עומדים אנו כעת לנקום נקמתו!" אמר להם במאור פנים: "בני, כאשר משה רבינו ביקש לנקום מהמצרי שהיכה יהודי - הרגו בשם המפורש (מדרש רבה). משום שאם היה מרים עליו ידו, היו המצרים פורעים חלילה פרעות ביהודים. לכן, אבקשם שלא לפגוע באדם, ואל תחששו לנקמתו..." שמעו לקולו ושובו על עיקבותיהם. לא הרחיקו ללכת ומן הרובע המוסלמי נשמע קול המולה. רצו לשם, ומצאו את הבריון מתבוסס בדמו: אחד מחברי כנופיה יריבה רצחו נפש, והוא קיבל את עונשו! ויהודים ומוסלמים כאחד אמרו, שהיה זה עונשו על פגיעתו ברב. אף הרב אמר: "היה זה עונשו - על פגיעתו ביהודי!"...

"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד" (א, ז) - הקשה מרן רבנו זצ"ל: היה לומר "ויעצמו מאוד מאוד" (ומדוע נאמר: ויעצמו במאוד)? אלא בא הפסוק ללמדנו שנעשו בני ישראל במצרים ראשי התעשייה והמסחר, והתעשרו בממון הנקרא "מאוד", וכמו שנאמר: 'ובְּכֹל מְאֹדָךְ' - בכל ממוןך (ברכות נד.), וזה שכתוב: ויעצמו במאוד - זה הכסף והזהב, מאוד - שנתעשרו עושר גדול, ומסיבה זו נתקנאו בהם המצריים, וביקשו לרושש אותם ולהביאם לידי עניות, וזאת על ידי מיסים וארנונה, שנאמר: 'וַיִּשְׂמוּ עָלָיו שְׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בַסְּבִלָתָם'. ולכן נפרע מהם הקב"ה על ידי שנתן עליהם עשר מכות, שעל ידם נתעשרו ישראל, שהרי רק ממכת דם העשירו ישראל מאוד (שהיו מוכרים מים למצרים), ורמז לדבר עשר בשביל שתתעשר. (חזון עובדיה - הגדה של פסח)

חינוך ילדי ישראל

"ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" (ב, י) - באחד משיעוריו לרבים נשא מרן רבנו זצ"ל את דיברותיו אודות הזכות והמעלה שיש ברישום ילדי ישראל לתלמודי תורה, וכך אמר: אדם שלוקח ילד מבית ספר חילוני ומכניס אותו לתלמוד תורה, אין ערוך למעלתו, מפני שאם היה ילד זה נשאר בבית ספר חילוני, מה היה יוצא ממנו לכשיגדל? שורש פורה ראש ולענה! ומאידיך, כשמכניס אותו לתלמוד תורה, הרי זה ממש להכניסו תחת כנפי השכינה, שהרי בתלמוד תורה הוא יתחנך ליראת שמים, ילמד תורה, ויקיים מצוות, כל נפש מישראל היא עולם מלא. הנה רבינו הרמב"ם, כבר למעלה מ 800 שנה עברו מאז שנפטר, ואנחנו עדיין צמאים לשמוע כל מילה שלו, דבריו הם לשון של זהב, וכי כשהיה ילד קראו לו הרמב"ם? ודאי שלא, הרי הוא היה ילד ככל הילדים, קראו לו משה בן מימון, והנה צמח וגדל עד שחיבר את חיבוריו שמאירים את עיני ישראל בהלכה, ובלעדיו היינו מגששים כעיוורים באפילה. ומכאן מוסר השכל, שכל ילד יהודי הוא אוצר, כל ילד שאתה מוציא מבית ספר חילוני ומכניס אותו לתלמוד תורה, אי אפשר לדעת מה יצא ממנו, הוא יכול להיות תלמיד חכם שמאיר את עיני ישראל, כמה זו זכות גדולה להציל את הנפשות הרכות הללו שלא טעמו טעמה של תורה, אשרי מי שמקרב אותם. (מעדני מלך)

יוסף חכמה

הכתובה על המצבה

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו" (א, א) - ב'פענח רזא' דורש מהסמיכות של סוף פרשת ויחי שנאמר (בראשית נכו) "וייָשֶׁם בְּאֵרוֹן בְּמִצְרַיִם", וכאן נאמר "ואֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מכאן יש רמז שעושין מצבות וכותבין שם המת על קברו, ע"כ. ישנו בית קברות יהודי ברוסיה, שנמצאת שם מצבה של אדם ששמו כתוב בשפה הרוסית, ובראש המצבה מופיע חרוט הכיתוב "כשר לפסח" כשבאמצע, בין המילים מופיע צורת מגן דוד. המעשה שעומד מאחורי כיתוב זה הוא, שהנקבר היה יהודי שנשא גויה וכל ימיו התנהג כגוי, ואשתו לא ידעה שהוא יהודי, בסוף ימיו קודם פטירתו אמר לאשתו שהוא יהודי וביקש ממנה שתנציח זאת, לאחר פטירתו היא חיפשה בבית חפצים וסמלים יהודיים, והדבר היחיד שהיה זה מפית בד שהיה רקום עליה, "כשר לפסח" כשבאמצע יש צורת מגן דוד, וביקשה שיחרטו זאת על המצבה. (קב ונקי)

הודעה משמחת! חומש מהודר ביותר עם התפילות ליום השבת!

זכינו והוצאנו לאור ספר חמשת חומשי התורה בכרך אחד מהודר ומפואר, בצירוף ההפטרות לפי כל המנהגים, כולל התפילות ליום השבת בנוסח עדות המזרח ומרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל. סדר האותיות חדש ומדויק, אותיות מאירות עיניים. מודפס על נייר בייבל כרומו, וכריכה חדשנית ומפוארת. פירוש רש"י ותרגום אונקלוס בניקוד מלא, עם פירושי חז"ל.

ניתן להשיג בטלפון מס': 1800-260-260 או 0522-456-777

בתמונות: הרבנים שליט"א מקבלים את החומש המפואר מראש המוסדות הרב שלמה זביחי שליט"א

הרב זמיר כהן שליט"א

הרב יגאל כהן שליט"א

הרב ברוך רוזנבלום שליט"א

אמרת השבוע

"אפילה היא אפילה. הסכנה היא שתשכנע את עצמך שהיא אור." (רבי נחמן מברסלב)

קריאת ההלל בראש חודש

- א. קוראים את ההלל בדילוג, בין ביחיד בין בצבור. וצריך לאומרו בשמחה ובנחת ובקול רנה ותודה, ולא במרוצה. ומנהג רע הוקבע בכמה מקומות שאומרים ההלל במרוצה כבלע את הקודש, הרצים יצאו דחופים, ועד מהרה ירוץ דברו, כל כי האי העדר טוב ממציאותו. אולם אין להאריך בניגונים, שהרי ראש חודש הוא יום שאין בו ביטול מלאכה לאנשים.
- ב. מנהג האשכנזים לברך על הלל בראש חודש "לקרוא את ההלל", אך הספרדים אין מברכים על ההלל בר"ח. ואין לספרדי לשנות ממנהגיני המיוסד על פי דעת הרמב"ם ומרן השלחן ערוך שקבלנו הוראותיו, ויעשו כולם אגודה אחת לנהוג כאן בארץ ישראל כפסקי מרן זיע"א. וגם יוצאי מרוקו צריכים לנהוג כאן בארץ ישראל כפי המנהג בארץ ישראל, שלא לברך על ההלל בראש חודש, וכמו שהעיד על המנהג מרן בש"ע.
- ג. ספרדי המתפלל בבית כנסת של אשכנזים בראש חודש, ועבר לפני התיבה כשליח צבור, אינו רשאי לברך על קריאת ההלל כמנהג אשכנז, דשב ואל תעשה עדיף, אלא יתן לאחד מהצבור שיברך על ההלל במקומו. וכן אם נוסע לחוץ לארץ למקום שנהגו לברך על ההלל, ועומד כשליח צבור, יתן לאחר לברך. ואם שומע ברכה על ההלל מפי שליח צבור אשכנזי, לא יענה אמן, מאחר שלדעת הרמב"ם זו ברכה לבטלה. וטוב שיענה אמן בהרהור הלב. וכן השומע ברכת על מצות תפילין מאשכנזי, יהרהר אמן בלבו.
- ד. בני עדות המזרח שנהגו בחוץ לארץ לברך על ההלל בראש חודש, ועלו לארץ ישראל, עליהם לשנות ממנהגם ולנהוג כאן, בארץ ישראל, כמנהג כל יתר עדות המזרח שלא לברך על ההלל בראש חודש, **כעדותו של מרן השלחן ערוך**. ואם טעה ובירך על ההלל, יאמר מיד "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שיש אומרים שלדין הוי ברכה לבטלה.
- ה. **מצות קריאת ההלל מעומד**, ולא יסמוך עצמו לכתל או לעמוד. ומכל מקום בדיעבד אם קרא את ההלל מיושב, אפילו בימים שגומרים בהם את ההלל, יצא. וכן זקן או חולה שאינם יכולים לעמוד בעת קריאת ההלל, מותר להם להשען על איזה דבר. ואם גם זה אי אפשר להם, יכולים לאומרו בישיבה או בשכיבה.
- ו. **נשים פטורות מקריאת ההלל**, ואם ברצונן לאומרו בראש חודש רשאיות, ואין בזה שום חשש. אבל אסור לנשים ספרדיות לברך על ההלל בראש חודש. וכן ביו"ט, מלבד ליל פסח שהנשים חייבות לברך ולקרוא את ההלל. וחובה קדושה על מנהלי הסמינרים לבנות, שלא לחנך את הבנות הספרדיות לברך על ההלל בראש חודש, שאסור לאשכנזי להורות לספרדי נגד דעת מרן, ולכן עליהם לחנך את הבנות הספרדיות אך ורק לפי דעת מרן השלחן ערוך. ולדעת השלחן ערוך המברך על ההלל בראש חודש נושא שם שמים לבטלה, ואיסורא קעביד.
- ז. הנוסח הנכון לומר ביעלה ויבא כמנהגינו: לחן ולחסד ולרחמים, לחיים טובים ולשלום". ומנהגינו לקרוא את ההלל בראשי חודשים בלא ברכה, וכן בחול המועד פסח. אבל בימי חג הסוכות, חג השבועות, יום טוב ראשון של פסח, ושמונת ימי החנוכה, מברכים בלשון "לגמור את ההלל. ואם טעה ובירך לקרוא את ההלל כמנהג האשכנזים, יתקן מיד תוך כדי דיבור ויאמר לגמור את ההלל. ואם עבר זמן תוך כדי דיבור, יצא, ואין לחזור ולברך.

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ירושלים	תל אביב	חיפה	באר שבע
4:37	4:34	4:33	4:37
5:29	5:25	5:25	5:29
6:02	5:57	5:57	6:01

העלון לעילוי נשמת המדוכא בייסורים
ר' מאיר צרפתי בן שמחה היה ופינחס ז"ל
נפטר ב-כב' טבת תשע"ו
ולעילוי נשמת לילי רחל בת שרה ופינחס ע"ה
נפטר ב-כב' טבת ת.נ.צ.ב.ה.

פְּרֵשֶׁת הַשְּׁבוּעַ

שְׁמוֹת
(שבת מברכין)

הַפְּטָרָה

"דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ"
ירמיה א'

תלמוד תורה לבנים
שיעורי תורה ויהדות לכבנות
כולל ובית מדרש
כנסים תורניים
קירוב רחוקים
מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד
דאגה לרווחת החיילים כצה"ל
עזרה לנוקמים
הדרכה רוחנית לעולים חדשים
מוקד עולמי לאמירת תהילים
שבועון תורני